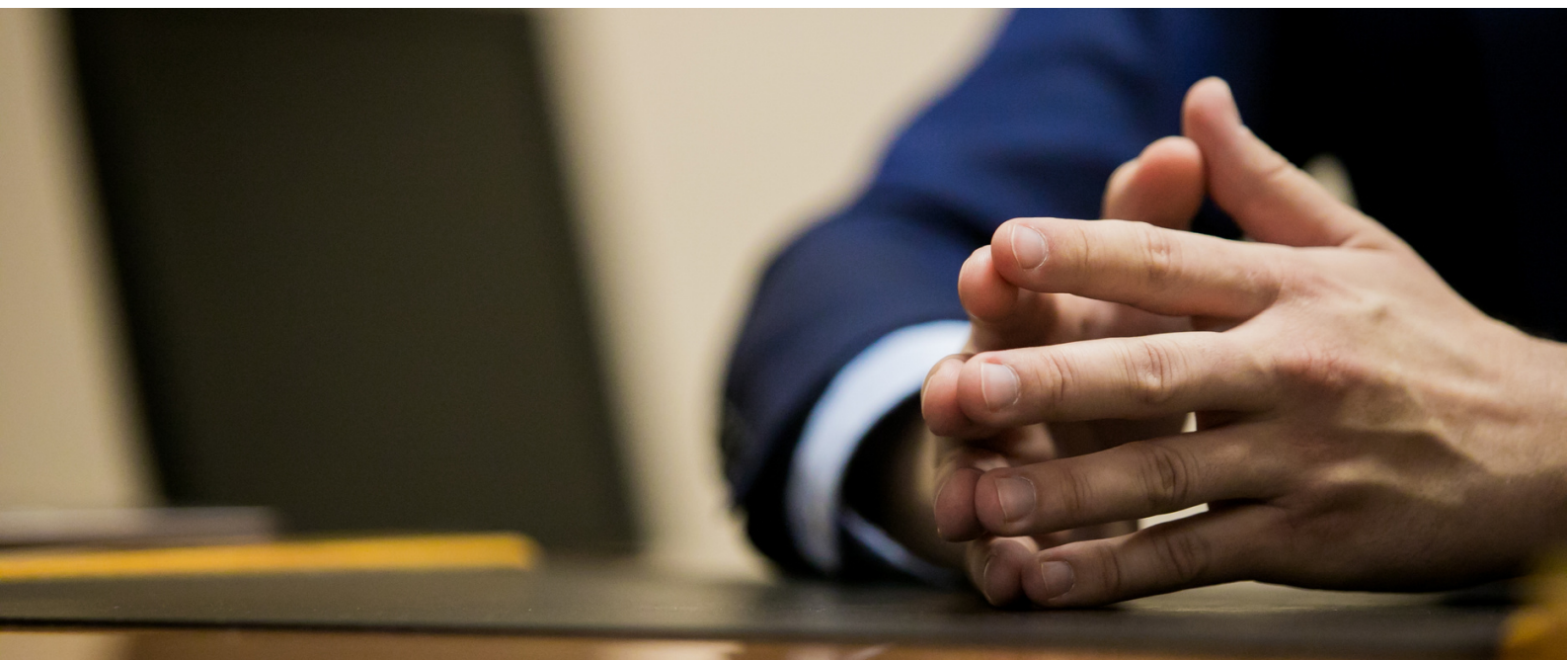

Kopsavilkums par
**Saeimas deputātu
izdevumu kompensāciju
sistēmu**

2026

Deputātu izdevumu kompensācijas sistēma

Latvijā Saeimas deputātu transporta un dzīvojamās telpas īres kompensāciju pamatprincipus nosaka Saeimas kārtības rullis.¹ Atbilstoši Saeimas kārtības ruļļa 14.pantam, ja deputātam, realizējot savas pilnvaras, ir radušies izdevumi, deputātam no Saeimas budžeta Prezidija noteiktajā kārtībā un termiņos izmaksā Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumā noteiktās kompensācijas. Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 31. pants² nosaka, ka Saeimas deputātam transporta un dzīvojamās telpas īres (viesnīcas) izdevumu kompensāciju izmaksā saskaņā ar Saeimas kārtības rulli, un šīs kompensācijas apmērs mēnesī nedrīkst pārsniegt vidējās darba samaksas apmēru, kas noapaļots pilnos eiro un kam piemērots koeficients 1. Vidējā darba samaksa ir Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk – CSP) oficiālajā statistikā publicētā³ valstī strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa.

Saeimas tīmekļa vietnē⁴ norādīts, ka deputātu kompensāciju sistēma veidota tā, lai tie deputāti, kuri ievēlēti no attālākiem novadiem, būtu vienlīdzīgā situācijā, piemēram, ar rīdziniekiem. Maksimāli pieļaujamais kompensācijas apmērs tiek noteikts atkarībā no dzīvesvietas. Jo tuvāk Rīgai dzīvo deputāts, jo mazāks ir iespējamās kompensācijas apmērs. No Saeimas budžeta deputātam kompensē tikai faktiskos izdevumus. Lai saņemtu kompensāciju, ir jāiesniedz vairāki dokumenti, kas apliecina gan lietošanas tiesības (transportlīdzekļa tehniskā pase, dzīvokļa īres līgums), gan faktiski veiktos maksājumus (degvielas čeki, sabiedriskā transporta biļetes, bankas pārskaitījuma apliecinājums).

Transporta izdevumi tiek kompensēti atkarībā no deputāta dzīvesvietas attāluma no Rīgas, kompensācija pienākas arī Rīgā dzīvojošam deputātam. Kompensēti tiek tikai faktiskie transporta izdevumi. Par faktiskajiem izdevumiem uzskatāmi pilsētas un starppilsētu sabiedriskā transporta izdevumi, kā arī izdevumi par deputāta īpašumā vai valdījumā esoša transportlīdzekļa izmantošanu.

Transporta izdevumi netiek kompensēti deputātam, kuram kā Saeimas amatpersonai dienesta vajadzībām lietošanā piešķirta automašīna.

[1] <https://likumi.lv/ta/id/57517-saeimas-kartibas-rullis>

[2] <https://likumi.lv/ta/id/202273-valsts-un-pasvaldibu-instituciju-amatpersonu-un-darbinieku-atlidzibas-likums>

[3] <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/darbs/alga/tabulas/dsv010m-stradajoso-menesa-videja-darba-samaksa>

[4] <https://www.saeima.lv/14-saeima/deputati-14/deputatu-atalgojums-un-kompensacijas-14/>

Dzīvojamās telpas īres izdevumus kompensē, ja deputāts dzīvo vismaz 40 km attālumā no Rīgas. Kompensē tikai faktiskos dzīvojamās telpas īres vai viesnīcas izdevumus. Saeimas kārtības ruļļa 14. pants neparedz atsevišķu nosacījumu, ka dzīvojamās telpas īres kompensācijas saņēmējam nedrīkstētu piederēt mājoklis Rīgā.

Informācija par Saeimas deputātiem izmaksājamo atlīdzību (mēnešalga un kompensācijas) ir publiski pieejama⁵ ikvienam.

Kompensācijas normas aprēķins 2026. gadam

Nr.p.k.	Dzīvesvietas attālums no Rīgas	Piemērotais koeficients	Norma, eiro
1.	Rīga vai līdz 19 km	0,15	253
2.	no 20 līdz 39 km	0,26	438
3.	no 40 līdz 69 km	0,72	1 213
4.	no 70 līdz 99 km	0,76	1 281
5.	no 100 līdz 129 km	0,79	1 331
6.	no 130 līdz 159 km	0,83	1 399
7.	no 160 līdz 189 km	0,86	1 449
8.	no 190 līdz 219 km	0,90	1 517
9.	no 220 līdz 249 km	0,94	1 584
10.	no 250 līdz 279 km	0,97	1 634
11.	tālāk par 280 km	1,00	1 685

Secināms, ka kompensācijas apmērs ir atkarīgs no attāluma (km) līdz deputāta dzīvesvietai, ko nosaka pēc deklarētās adreses, un valstī vidējai darba samaksai piemērotā attiecīgā koeficienta, bet nedrīkst pārsniegt valstī strādājošo mēneša vidējās darba samaksas apmēru.

[5]<https://www.saeima.lv/lv/14-saeima/deputati-14/deputatu-atalgojums-un-kompensacijas-14/deputatu-atalgojums-14>

Salīdzinājums ar reģiona valstīm

Igaunijā⁶ netiek atsevišķi kompensēti transporta izdevumi, bet gan visi izdevumi, kuri radušies pildot deputāta pilnvaras. Kopējā kompensācija nepārsniedz 25% no katra deputāta amata mēnešalgas. Savukārt dzīvesvietas īres vai viesnīcas izdevumu kompensācijas tiesības ir piesaistītas deputāta oficiālajai dzīvesvietai ārpus Tallinas un noteiktām apkārtējām pašvaldībām. Kompensācijas apmērs ir līdz 20% apmērā no katra deputāta amata mēnešalgas, un tā tiek izmaksāta uz iesnieguma pamata. Ņemot vērā šī brīža Igaunijas deputāta mēnešalgu, kompensācijas apmērs ir līdz 1580 eiro darba izdevumiem (tostarp transportam) un līdz 1264 eiro dzīvesvietas īrei, ja deputāts atbilst dzīvesvietas kompensācijas kritērijiem.

Lietuvā Seima statūti nosaka ar deputāta pilnvaru pildīšanu saistīto izdevumu kompensāciju. Seima deputātam mēneša izdevumu limits nedrīkst pārsniegt 0,8 daļas no Lietuvas vidējās mēneša algas ar deputāta pilnvaru pildīšanu saistīto izdevumu segšanai, tajā skaitā ir arī transporta izdevumi. 2026. gada martā izdevumu kompensācijas limits bija 2021 eiro. Dzīvesvietas īre netiek kompensēta, bet tiek nodrošināta Seima viesnīca. Prioritāte ir deputātam, kuram nav un iepriekšējos piecus gadus nav piederējis mājoklis Viļņas pilsētas teritorijā vai līdz 25 km no Viļņas administratīvās robežas. Šādiem deputātiem kompensē arī Seima viesnīcas komunālos izdevumus.

Polijā tiesības uz transporta un dzīvesvietas kompensācijām un to apmēri ir noteikti vairākos normatīvos aktos. Likums par deputāta un senatora mandāta pildīšanu⁸ nosaka, ka transporta kompensācijas modelis balstās nevis uz izdevumu kompensēšanu, bet likumā garantētām bezmaksas braukšanas tiesībām visā valstī, gan izmantojot publisko transportu, gan iekšzemes avioreisus. Privātā transporta izmaksas saistībā ar deputāta pienākumu pildīšanu tiek segtas no līdzekļiem, kas paredzēti deputāta biroja darbībai. 2026. gadā deputāta biroja kopējais finansējums (darbinieku atalgojums, telpas, deputāta izdevumi) ir 5808 eiro.⁹ Seima Prezidija lēmums Nr.39¹⁰ nosaka, ka deputātiem, kuri nav deklarēti Varšavā, tiek nodrošināta izmitināšana deputātu viesnīcā, bet, ja nav brīvu vietu, tad deputātam kompensē privātas dzīvesvietas īri.

[6] <https://www.riigikogu.ee/en/parliament-of-estonia/composition/salaries-of-mps/>

[7] <https://www.e-tar.lt/portal/en/legalAct/TAR.123B53F30F70/asr>

[8] <https://eli.gov.pl/api/acts/DU/2024/907/text.html>

[9] [https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/komunikat.xsp?](https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/komunikat.xsp?documentId=27DD7CDD95F76F51C1258A62004E1706&symbol=FAQ_KOMUNIKAT&SessionID=58138262862EAD577566A991DDDBF3DF0B868320)

[documentId=27DD7CDD95F76F51C1258A62004E1706&symbol=FAQ_KOMUNIKAT&SessionID=58138262862EAD577566A991DDDBF3DF0B868320](https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/komunikat.xsp?documentId=27DD7CDD95F76F51C1258A62004E1706&symbol=FAQ_KOMUNIKAT&SessionID=58138262862EAD577566A991DDDBF3DF0B868320)

[10] https://orka.sejm.gov.pl/BOP_info.nsf/0/D225491777059A02C1257990002BF9D7/%24File/UPS1997039-ujed7.pdf

Somijā¹¹ deputātiem ir tiesības uz parlamentārā darba izdevumu kompensāciju, tajā skaitā uz transporta izdevumu kompensāciju. Dzīvesvietas īres un transporta kompensācijas apmēru nosaka neatkarīga komisija, ņemot vērā deputāta faktisko dzīvesvietu un īpašumtiesības. Deputāti, kuri dzīvo ārpus Helsinku reģiona un kuriem nav cita mājokļa šajā reģionā, ir tiesīgi saņemt lielāku izdevumu kompensācijas apmēru. Pamata izdevumu kompensācijas norma ir 986 eiro, bet ņemot vērā deputāta faktiskos apstākļus, to ir iespējams paaugstināt uz 1315 eiro (ja dzīvo savā vēlēšanas apgabalā) vai 1809 eiro (ja ir dzīvesvietu Helsinkos). Šīs kompensāciju normas nav mainītas kopš 2000. gada.

Piešķirto un izmaksāto kompensāciju analīze

Kopā periodā no 2022. gada novembra līdz 2026. gada jūnijam 14. Saeimas laikā unikālais deputātu skaits bija 139 deputāti. No šiem 139 deputātiem 78 jeb 56,1% ir piešķirta kompensācijas norma, proti, tikai nedaudz vairāk kā puse no deputātiem ir pieteikušies kompensācijām. Pieci deputāti, kuriem bija piešķirta kompensācijas norma, to nevienu reizi neizmantoja. 32 deputāti saņēma tikai transporta izdevumu kompensācijas, pieci deputāti saņēma tikai dzīvojamās telpas īres kompensācijas, 36 deputāti saņēma abus kompensācijas veidus.

14. Saeimas deputātiem izmaksātā dzīvojamās telpas īres kompensāciju kopsumma ir 648 136 eiro un transporta izdevumu kompensāciju kopsumma ir 433 559 eiro.

Norādītajā periodā faktiski izmaksātā kompensācija kopā bija 1 081 869 eiro, savukārt maksimāli piešķirtā normas kopsumma bija 2 188 758 eiro, proti, piešķirtā kompensācijas norma ir divas reizes lielāka nekā faktiski izmaksātā kompensācija. Vidējā piešķirtā norma mēnesī visā periodā bija 867,08 eiro, savukārt vidējā faktiskā izmaksātā kompensācija vidēji mēnesī visā periodā bija 428,69 eiro.

Padziļināti izvērtējot katra mēneša vidējās piešķirtās normas un vidējās izmaksātās kompensācijas apmērus, secināms, ka vidējā piešķirtā norma pieaug daudz straujāk nekā vidējā faktiski izmaksātā kompensācija. 2023.gadā starpība starp vidējo piešķirto normu un izmaksāto kompensāciju lielākoties bija ap 40–50%, savukārt 2025.–2026. gadā tā jau bieži pārsniedz 50–60%.

[11] <https://www.finlex.fi/en/legislation/1947/328>

16 deputāti no 139 deputātiem vismaz vienā mēnesī saņēma kompensāciju precīzi piešķirtās normas apmērā. 13 deputāti regulāri jeb katru mēnesi saņem kompensācijas. 10 lielāko kompensāciju saņēmēji saņēmuši 32,4% no visas izmaksātās kompensācijas kopsummas, savukārt 20 lielāko kompensāciju saņēmēji saņēmuši 57,9% no visas izmaksātās kompensācijas kopsummas.

Piešķiramās kompensācijas normas aprēķinam tiek izmantota aizpagājušā gada valstī mēneša vidējā bruto darba samaksa, proti, 14. Saeimas deputātiem 2023. gada kompensāciju piešķirto normu aprēķinā izmantota 2021. gada valstī mēneša vidējā bruto darba samaksa, 2024. gada kompensāciju piešķirto normu aprēķinā izmantota 2022. gada valstī mēneša vidējā bruto darba samaksa utt. Valstī mēneša vidējā bruto darba samaksa 2021.gadā bija 1277 EUR un, katru gadu pieaugot, 2024. gadā sasniedza 1685 eiro, proti, pieaugums trīs gados bija 408 eiro jeb 31,9%. Tādējādi arī deputātiem piešķirtā kompensāciju norma no 2023. gada līdz 2026. gadam pieauga par 31,9%, ja nemainījās deputāta dzīvesvieta (attālums no Rīgas).

Izmantojot CSP Inflācijas kalkulatoru¹² aprēķināts, ka inflācija jeb patēriņa cenu līmenis no 2023. gada janvāra līdz 2026. gada jūnijam pieauga tikai par 10,5%, proti, piešķirtā kompensāciju norma auga trīs reizes straujāk nekā patēriņa cenu līmenis valstī.

Reģistrēto gadījumu analīze

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs jau iepriekš ir vērtējis Saeimas deputātu saņemto kompensāciju pamatotību. Šo pārbaužu rezultātā divos gadījumos tika konstatēts, ka deputāti kompensācijas saņēmuši prettiesiski, par ko viņi tika saukti pie kriminālatbildības.

- 12. Saeimas deputāts sākotnēji transporta kompensācijās saņēma ap 115 eiro mēnesī, bet pēc tam, kad savu dzīvesvietu deklarēja tālāk no Rīgas, kompensācija pieauga līdz aptuveni 560–736 eiro mēnesī. Izmeklēšanā secināja, ka deputāta amats izmantots mantkārīgā nolūkā, nepamatoti iegūstot transporta kompensācijas un radot zaudējumus Saeimas budžetam. Deputāts savu vainu atzina un, piemērojot prokurora priekšrakstu par sodu, tika sodīts par Krimināllikuma 318. panta pirmās daļas (dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana) un 327. panta pirmās daļas (dienesta viltojums) ar piespiedu darbu 120 stundas. Papildus

[12] https://tools.stat.gov.lv/cpi_calculator/lv/2023M01-2026M06/0/100

deputāts valsts budžetā atmaksāja noziedzīgi iegūtos līdzekļus 9948,11 eiro apmērā.¹³

- 13. Saeimas deputāts nepamatoti saņēma dzīvokļa īres kompensācijas, sniedzot nepatiesas ziņas par saviem faktiskajiem apstākļiem, jo īrēto dzīvokli faktiski lietoja deputāta tuvinieks, nevis deputāts savu pienākumu pildīšanai. Deputāts arī bija iesniedzis saviem izdevumiem neatbilstošus degvielas čekus, tādejādi nepamatoti saņemot arī transporta kompensācijas. Izmeklēšanā secināja, ka deputāta amats izmantots mantkārīgā nolūkā, nepamatoti iegūstot dzīvokļa īres un transporta kompensācijas, tādejādi radot zaudējumus Saeimas budžetam 3150 eiro apmērā. Par Krimināllikuma 177. panta pirmās daļas (krāpšana) un 327. panta otrās daļas (dienesta viltojums) noziedzīgajiem nodarījumiem tiesa deputātam piesprieda naudas sodu 6000 eiro apmērā, kā arī kompensāciju par labu valstij 3150 eiro apmērā. Kā papildsodu tiesa noteica tiesību atņemšanu ieņemt Saeimas deputāta amatu uz vienu gadu un vienu mēnesi. Deputāts savu vainu neatzina un tiesas spriedumu pārsūdzēja. Tiesas spriedums netika grozīts un deputāts zaudēja savu mandātu.¹⁴

Kopumā Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs 2019. gadā uzsāka 13 kriminālprocesus par iespējamu dienesta viltojumu jeb deputāta amata izmantošanu mantkārīgā nolūkā, bet 12 kriminālprocesi izbeigti, jo netika iegūti pierādījumi minētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanai.

Izbeigtajos kriminālprocesos ir konstatēti dažādi iespējamie negodprātīgas rīcības gadījumi, piemēram, atsevišķiem deputātiem čekos uzrādījās regulāra degvielas iegāde apjomā, ko konkrētajā automašīnā fiziski nevarēja iepildīt. Deputāti skaidroja, ka degvielu pildīja arī kannās. Savukārt, kāda deputāta kompensācijai iesniegtajā čekā bija norādīts tāds degvielas veids, kas neatbilda deputāta automašīnas dzinējam, deputāts skaidroja, ka bija nomainījis automašīnu. Citam deputātam degvielu iegādājās trešā persona, jo kompensācijai iesniegtais čeks norādīja uz degvielas iegādi laikā, kad deputāts atradies Saeimas sēdē, deputāts skaidroja, ka degvielu pildīja deputāta palīgs, bet deputāta vajadzībām.

[13]<https://nra.lv/latvija/260838-bijusajam-deputatam-klavinam-piemero-120-stundas-piespiedu-darba-papildinats.htm>

[14] <https://www.apollo.lv/7539543/saeimas-deputats-aldis-adamovics-zaudejis-mandatu>

Balstoties uz esošās kompensācijas sistēmas regulējumu un iepriekš reģistrētajiem noziedzīgiem nodarījumiem, kā arī identificētajām iespējamām negodprātīgām darbībām ar kompensācijām, ir definēti seši negodprātīgās rīcības indikatori:

1. Dzīvesvietas maiņa pēc ievēlēšanas, īpaši uz ievērojami tālāku vietu, ja tās rezultātā palielinās piešķiramās kompensācijas norma.
2. Deputātam piederoša mājokļa Rīgā neizmantošana vai nodošana trešajai personai, vienlaikus saņemot cita Rīgas mājokļa īres kompensāciju.
3. Nesamērīga īres cena, izmantojot maksimāli piešķirto kompensācijas normu, ja īres cena tiek salīdzināta ar līdzvērtīgu mājokļu tirgus cenu.
4. Nesamērīgs degvielas patēriņš, salīdzinot ar transportlīdzekļa iespējamo nobraukumu.
5. Vienlaikus augsti mājokļa un transporta izdevumi, ja abu izdevumu ekonomiskais pamatojums ir savstarpēji pretrunīgs.
6. Izdevumi nav saistīti ar deputāta pienākumu pildīšanu.

Secinājumi

Tas vien, ka kāda rīcība nav aizliegta ar likumu, vēl nenozīmē, ka tā ir godprātīga un ētiska. Arī regulējuma nepilnību izmantošana personīga labuma gūšanai nav pieļaujama, jo tā grauj sabiedrības uzticēšanos valstij un Saeimai un nav savienojama ar deputāta atbildību.

Deputātiem ir izvēles iespēja pieprasīt vai nepieprasīt izdevumu kompensācijas. No 14. Saeimas laikā strādājošiem 139 deputātiem, kompensācijām pieteikušies 78 deputāti, bet kompensācijas vismaz vienu reizi saņēma 73 deputāti jeb puse. Regulāri jeb katru mēnesi kompensācijas saņem 13 deputāti.

Galvenais priekšnoteikums, lai saņemtu kompensāciju par dzīvojamās telpas īres un transporta izdevumiem, ir tas, ka tie tiek izmantoti Saeimas deputāta pienākumu pildīšanai, tāpēc personīgu izdevumu kompensācija, kas nav saistīta ar deputāta pienākumu veikšanu, nav pieļaujama.

Maksimāli pieļaujamais kompensācijas apmērs tiek noteikts tikai atkarībā no dzīvesvietas attāluma līdz Rīgai un valstī vidējās darba samaksas apmēra. 14. Saeimas laikā valstī vidējās darba samaksas apmērs ir pieaudzis par 31,9%, līdz ar to arī deputātiem, kuriem netika mainīta dzīvesvieta, piešķirtā kompensācijas norma pieauga par 31,9%.

Piešķirto kompensācijas normu apmērs lielai daļai deputātu darbojas vairāk kā izdevumu “griestu” līmenis, nevis kā faktiskajām izmaksām cieši pietuvināts limits. Piešķirtās normas “griesti” laika periodā ir attālinājušies no faktiski pieprasītajām kompensāciju summām, proti, teju puse no deputātiem, kuri pieprasa izdevumu kompensācijas, tos pieprasa par summām, kas ir divas vai vairāk reizes mazākas nekā deputātiem piešķirtās kompensācijas normas apmērs.

Ja salīdzina ar tuvākajām reģiona valstīm, tad Latvijas kompensāciju modelis ir vienkāršāk administrēšanā, bet ar mazāku precizitāti sasaista piešķirtās kompensācijas normas apmēru ar konkrēta izdevuma veida ekonomisko pamatojumu.

Ieteikumi

Saeimai kā rūpīgam un gādīgam saimniekam ir regulāri jāpārskata deputātu kompensāciju piešķiršanas kritēriji un apmēri, kā arī jāstiprina iekšējās kontroles sistēma, vērtējot deputātu faktisko izdevumu ekonomisko pamatotību, samērīgumu un atbilstību kompensāciju mērķim. Kompensāciju sistēmai jābūt veidotai tā, lai atlīdzinātu objektīvi nepieciešamus izdevumus, kas radušies, veicot deputāta pienākumus, vienlaikus neradot iespēju gūt nepamatotu mantisku labumu, formāli izmantojot kompensāciju piešķiršanas kritērijus.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs

 Citadeles iela 1, Rīga, LV-1010, Latvija

 www.knab.gov.lv

